

JAARVERSLAG KSGV 2023

1. Samenstelling bestuur

De samenstelling van het KSGV-bestuur was in het verslagjaar 2023 als volgt: tot de vergadering van 1 september 2023 vormde het KSGV-bestuur een geheel, vanaf deze datum geldt de onderverdeling 'Dagelijks bestuur' en 'Raad van advies'.

Dagelijks bestuur:

1. prof. dr. A.W. (Arjan) Braam (voorzitter), psychiater en opleider bij instelling Altrecht geestelijke gezondheidszorg in Utrecht, bijzonder hoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de psychiatrie' aan de Universiteit voor Humanistiek te Utrecht (2012, 31 december 2025);
2. prof. dr. M.H.F. (Marinus) van Uden (vicevoorzitter, portefeuillehouder bijzondere leerstoelen), klinisch psycholoog en psychotherapeut, emeritus bijzonder hoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de psychologische aspecten' tot oktober 2019, en emeritus gewoon hoogleraar religiepsychologie aan Tilburg University tot oktober 2019; (1989, 15 november 2024);
3. dr. C.G. (Lia) Vergouwen (secretaris-penningmeester), godsdienst- en pastoraalpsycholoog, staflid van het Karmelitaans Centrum voor Spiritualiteit te Haarlem (2004, 15 november 2024).

Raad van advies:

4. prof. dr. H. (Herman) Westerink (voorzitter Raad van Advies), godsdienstpsycholoog, universitair hoofddocent godsdienstfilosofie (Center for Contemporary European Philosophy) aan de Radboud Universiteit Nijmegen en wetenschappelijk directeur Titus Brandsma Instituut Nijmegen; bijzonder hoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de godsdienstwijsgerige en psychoanalytische aspecten' vanwege het KSGV aan de Radboud Universiteit Nijmegen (2015, 31 december 2026);
5. prof. dr. T.H. (Hetty) Zock, theoloog en godsdienstpsycholoog, bijzonder hoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de geestelijke verzorging' aan de Rijksuniversiteit Groningen (2005, tot 1 juni 2023);
6. prof. dr. C.N. (Kees) de Groot, godsdienstsocioloog en theoloog, universitair docent praktische theologie en bijzonder hoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten' vanwege het KSGV aan Tilburg University (8 november 2019, 31 december 2025);
7. prof. dr. P.J. (Piet) Verhagen, psychiater, bijzonder gasthoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor psychiatrie en spiritualiteit' vanwege het KSGV aan KU Leuven in Vlaanderen (per 19 november 2021, 31 december 2026);
8. drs. A. van Heeswijk (Ad), klinisch psycholoog, werkzaam als Honorary Clinical Psychologist, Mountbatten Hospice, Newport, Isle of Wight (GB (per 1 september 2023));
9. dr. A.I. Liefbroer (Anke), theoloog, als universitair hoofddocent godsdienstpsychologie en geestelijke verzorging verbonden aan Tilburg University (per 1 september 2023, 31 december 2028);
10. prof. dr. J.Z.T. Pieper (Joseph), cultuur- en godsdienstpsycholoog, emeritus bijzonder hoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten' vanwege het KSGV aan Tilburg University (per 1 september 2023);
11. dr. J. Wojtkowiak (Joanna), cultuur- en godsdienstpsycholoog, als universitair docent verbonden aan de Universiteit voor Humanistiek te Utrecht (per 1 september 2023, 31 december 2028);
12. dr. M.M.E. Vroon – van Vugt (Miranda), geestelijk verzorger Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis (ETZ) in Tilburg (per 1 september 2023, 31 december 2028).

2. Samenstelling van de redactiecommissie

De samenstelling van de redactiecommissie was in het verslagjaar als volgt:

1. prof. dr. J.Z.T. (Joseph) Pieper (2014; voorzitter);
2. drs. A.G.A. (Ad) van Heeswijk (1992);
3. prof. dr. H. (Herman) Westerink (2015);
4. prof. dr. C.N. (Kees) de Groot (2021);
5. mw. dr. M.M.E. (Miranda) Vroon – van Vugt (2022).

De redactie wordt ondersteund door drs. G.M.C. (Geert) Eijsbouts (zie punt 3).

3. Secretariaat

Drs. G.M.C. (Geert) Eijsbouts is vanaf 1 juli 2018 studiesecretaris KSGV. Dhr. Eijsbouts is parttime (30%) in dienst als studiesecretaris, diaken bij het Bisdom 's-Hertogenbosch en parttime werkzaam bij een administratiekantoor.

4. Financiële administratie

De salarisadministratie is vanaf 2017 ondergebracht bij administratiekantoor Oculus Bilan in Tilburg; ook de samenstelling van de jaarrekening wordt door dezelfde organisatie verricht. De dagelijkse financiële administratie werd door de studiesecretaris in overleg met de penningmeester verzorgd.

5. Aantal leden

Op 31 december 2023 stonden 656 leden ingeschreven. Dit betekende een daling van 39 leden in 2023, tegen minus 48 in 2022, tegen minus 47 in 2021, 35 in 2020, idem 56 in 2019. Er werden 15 nieuwe leden bijgeschreven, tegen 9 in 2022, tegen 12 in 2021, 17 in 2020, idem 16 in 2019. Een aantal 54 van werd in 2023 uitgeschreven, waaronder 7 vanwege overlijden.

6. Bestuursvergaderingen

Het bestuur vergaderde in 2023 driemaal, een keer in de vorm van een ('hybride') 'heidag' in Tilburg op de campus van Tilburg University en twee keer 'hybride' (fysiek en digitaal) reguliere vergaderingen vanuit de werkkamer van voorzitter prof. Braam bij zorginstelling Altrecht te Utrecht. Ook dit jaar stond de voorbereiding van de studiebijeenkomst centraal. Het bestuur boog zich verder nog over de volgende onderwerpen:

- continuering van de bijzondere leerstoelen, met name bij Rijksuniversiteit Groningen;
- bestendiging van contacten met verwante organisaties in Nederland en Vlaanderen, in het bijzonder via Federatie Zingeving & Geestelijke Gezondheid (FZGG);
- ontmoeting met een externe stichting aangaande eventuele samenwerking bij een nieuw in te stellen leerstoel op een Nederlandse universiteit;
- monitoring en realisatie van de KSGV-reekspublicatie;
- samenstelling bestuur: opsplitsen naar 'Dagelijks bestuur' en 'Raad van advies';
- bijwerken huishoudelijk reglement;
- evaluatie van de samenwerking met partner UCSIA Antwerpen;
- voorbereiding van de algemene ledenvergadering.

7. Bijzondere leerstoelen vanwege het KSGV

7.1 Tilburg University

De bijzondere leerstoel '**Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de psychologische aspecten**' werd sinds 1 oktober 1994 in een omvang van 0.2 fte bezet door dr. Marinus H.F. van Uden. De bijzondere leerstoel was tot 31 december 2013 ondergebracht bij de Faculteit Geesteswetenschappen, Departement

Cultuurwetenschappen van Tilburg University, en sedert 1 januari 2014 gevestigd binnen Tilburg School of Catholic Theology (TST). Vanaf 1 september 2009 vervulde de leerstoelhouder naast de bijzondere KSGV-leerstoel de gewone leerstoel religiepsychologie aan Tilburg University. Op 27 september 2019 vond in Tilburg een bijzonder studiesymposium plaats - getiteld 'Magical Mystery Tour' - bij gelegenheid van het emeritaat van prof. dr. Marinus H.F. van Uden, met aansluitend zijn afscheidsrede in de aula van de universiteit. Nochtans werkt hij daarnaast nog als vrijgevestigd klinisch psycholoog-psychotherapeut te Heerlen en zal hij zijn activiteiten voor het KSGV, in het bijzonder als portefeuillehouder 'leerstoelen', voorlopig blijven continueren. De Commissie van Toezicht rond de bijzondere leerstoel bestond uit de leden: prof. dr. Jos Corveleyn (KU Leuven), dr. Frans Derks (voorzitter, KSGV), mw. prof. dr. Hans Alma (KSGV), prof. dr. Staf Hellemans (TST) en prof. dr. Marcel Sarot (TST). Het meest recente jaarverslag van de bijzonder hoogleraar werd door de Commissie van Toezicht goedgekeurd en is gepubliceerd op de website van het KSGV.

De bijzondere leerstoel ***'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten'*** was per september 2015 vanwege het KSGV eveneens bij Tilburg University gerealiseerd. De leeropdracht daarbij luidde "Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten" en betrof de wetenschappelijke doordenking van het belang van zingevingsvraagstukken, zoals die zich in de huidige maatschappij en cultuur voordoen. De stoel was ondergebracht bij het departement Praktische Theologie en Religiewetenschappen van TST van Tilburg University. Per 1 september 2015 werd de leerstoel in een omvang van 0.2 fte bezet door dr. Joseph Z.T. Pieper, cultuur- en godsdienstpsycholoog en universitair docent godsdienstpsychologie Tilburg University. De bijzondere leerstoel stond onder toezicht van een curatorium met als leden: prof. dr. Marinus van Uden (voorzitter, KSGV); prof. dr. Marcel Sarot (TST); prof. dr. Staf Hellemans (TST); mevr. dr. Lia Vergouwen (KSGV). Op 27 september 2019 vond (zoals eerder vermeld) in Tilburg een bijzonder studiesymposium plaats - getiteld 'Magical Mystery Tour' - bij gelegenheid van het emeritaat van prof. dr. Joseph Z.T. Pieper, met aansluitend zijn afscheidsrede in de aula van de instelling. Het meest recente jaarverslag is gepubliceerd op de website van het KSGV. Prof. dr. Joseph Z.T. Pieper continueert zijn activiteiten voor het KSGV als voorzitter van de redactiecommissie en vanuit de Raad van advies.

De hiervoor genoemde bijzondere leerstoel ***'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten'*** is vanwege het KSGV bij Tilburg University opnieuw gerealiseerd binnen TST, met als nieuwe leerstoelhouder prof. dr. C.N. de Groot. De leeropdracht luidt wederom: 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten' en betreft de wetenschappelijke doordenking van het belang van zingevingsvraagstukken, zoals die zich in de huidige maatschappij en cultuur voordoen. De leerstoel is opnieuw ondergebracht bij het departement Religion and Practice van TST. Per 1 september 2019 is de leerstoel in een omvang van 0.2 fte bezet door dr. C.N. de Groot, godsdienstsocioloog en theoloog en universitair docent praktische theologie aan Tilburg University. Op vrijdag 8 januari 2021 vond zijn inaugurele rede plaats. De bijzondere leerstoel staat onder toezicht van een Commissie van Toezicht met als leden: prof. dr. Marinus van Uden, (voorzitter, KSGV); prof. dr. Marcel Sarot (TST); prof. dr. Staf Hellemans (TST); dr. Lia Vergouwen (KSGV). Het meest recente jaarverslag is gepubliceerd op de website van het KSGV.

7.2 Rijksuniversiteit Groningen

De bijzondere leerstoel **'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor het domein van de geestelijke verzorging'** is ingesteld door het KSGV en wordt ondersteund door de VVP – *beweging voor eigentijds geloven*. Per 1 november 2005 is de leerstoel in een omvang van 0.2 fte bezet door mw. dr. T.H. (Hetty) Zock. De leerstoel is ondergebracht bij de vakgroep Vergelijkend Onderzoek van Religie van de Faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap van de Rijksuniversiteit Groningen. Het curatorium van de bijzondere leerstoel bestaat uit de volgende leden: prof. dr. M. Popovic (Rijksuniversiteit Groningen), prof. mr. dr. A.R. Mackor (Rijksuniversiteit Groningen) en prof. dr. M.H.F. van Uden (voorzitter curatorium, KSGV). De 'Stichting Geestelijke Verzorging en Geestelijke Gezondheid' (SGV&GG) is belast met het verwerven en beheren van geldmiddelen ten behoeve van de leerstoel. Het bestuur van de SGV&GG wordt gevormd door mw. dr. N.M. Hijweege - Smeets (voorzitter), dhr. W.C.M. Jumelet AC (penningmeester, VVP) en drs. G.M.C. Eijsbouts (secretaris, KSGV). Het meest recente jaarverslag is gepubliceerd op de website van het KSGV. Per juni 2023 is prof. T.H. Zock met emeritaat gegaan; ingezet is op continuering van een leerstoel aldaar.

7.3 Universiteit voor Humanistiek

De bijzondere leerstoel **'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de psychiatrie'** is vanwege het KSGV in samenwerking met Altrecht GGZ bij de Universiteit voor Humanistiek (UvH) in Utrecht gerealiseerd. Altrecht GGZ, de Universiteit voor Humanistiek en het KSGV beogen met deze leerstoel de wetenschappelijke kennis op het gebied van levensbeschouwing en psychiatrie verder te ontwikkelen en daarmee bij te dragen aan een humane kwaliteitszorg. Met ingang van 1 oktober 2012 is de leerstoel in een omvang van 0.2 fte bezet door dr. A.W. (Arjan) Braam, psychiater bij de crisisdienst Utrecht en opleider psychiatrie bij Altrecht GGZ. De bijzondere leerstoel staat onder toezicht van een curatorium met als leden: prof. dr. Gaby Jacobs, hoogleraar Humanistische geestelijke verzorging (UvH); prof. dr. Carlo Leget, hoogleraar Zorgethiek en begeleidingswetenschappen en bijzonder hoogleraar Palliatieve zorg (UvH); en prof. dr. Marinus van Uden (voorzitter, KSGV). Per 1 oktober 2022 is prof. A.W. Braam herbenoemd tot bijzonder hoogleraar aan de Universiteit voor Humanistiek. Het meest recente jaarverslag is gepubliceerd op de website van het KSGV.

7.4 Katholieke Universiteit Leuven (Vlaanderen)

De bijzondere gastleerstoel **'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor spiritualiteit, mystiek en psychoanalyse'** was vanwege het KSGV bij de Katholieke Universiteit Leuven in Vlaanderen gerealiseerd. De leerstoel was ondergebracht bij de onderzoekseenheid Pastoraaltheologie en Empirische Theologie van de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen van KU Leuven. Per 1 oktober 2016 tot 1 september 2021 is de leerstoel in een omvang van 0.2 fte bezet geweest door dr. Herman Westerink, godsdienstpsycholoog, universitair docent godsdienstfilosofie, Center for Contemporary European Philosophy en projectleider "Maatschappelijke spiritualiteit" aan het Titus Brandsma Instituut, Radboud Universiteit Nijmegen. Met ingang van 1 september 2021 is dr. Piet Verhagen vanwege het KSGV benoemd tot bijzonder gasthoogleraar aan dezelfde faculteit van KU Leuven. Het vakgebied van de hoogleraar omvat **'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor psychiatrie en spiritualiteit'**. Het doel van deze leerstoel is klinische kunde en wetenschappelijke kennis op het gebied van levensbeschouwing, spiritualiteit en psychiatrie verder te ontwikkelen en uit te dragen. De Commissie van Toezicht kent de volgende leden: prof. dr. Marinus van Uden (voorzitter, KSGV); prof. dr. Bénédicte Lemmelijn, decaan van de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen (KU Leuven); prof.

dr. Anna Vandenhoeck, voorzitter van het Academisch Centrum voor Praktische Theologie (KU Leuven); prof. dr. Hans Geybels, coördinator van de Onderzoekseenheid Pastoraal-theologie en Empirische Theologie (KU Leuven); dr. Lia Vergouwen (KSGV); prof. dr. Jos Pieper (KSGV). Het meest recente jaarverslag is gepubliceerd op de website van het KSGV.

7.5 Radboud Universiteit Nijmegen

Met ingang van 1 juni 2022 is dr. Herman Westerink vanwege het KSGV benoemd tot bijzonder hoogleraar aan de Faculteit der Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen van de Radboud Universiteit Nijmegen. De leeropdracht van de hoogleraar luidt **'Levensbeschouwing en Geestelijke Volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de godsdienstwijsgerige en psychoanalytische aspecten'**. Dit betreft de wetenschappelijke doordenking van de cultuurhistorische plaats van de psychoanalyse en haar betekenis voor de theorievorming over religie in relatie tot wijsgerig antropologische en godsdienstwijsgerige vraagstukken. De Commissie van Toezicht kent de volgende leden: prof. dr. Marinus van Uden (voorzitter, KSGV); prof. dr. Gert-Jan van der Heiden (Radboud Universiteit); mw. prof. dr. Hans Alma (VU Amsterdam); prof. dr. Marc De Kesel (Radboud Universiteit). Het meest recente jaarverslag is gepubliceerd op de website van het KSGV.

8. Studiebijeenkomsten 2023

Utrecht – De jaarlijkse studiebijeenkomst van het KSGV vond – zowel fysiek als digitaal – wederom plaats in de Geertekerk te Utrecht, en wel op dondag 7 september 2023. Het thema van de bijeenkomst luidde: *'De generieke module over zingeving in de psychische hulpverlening: 'Flower Power, research, of allebei?'*. Een interdisciplinaire werkgroep van vakdisciplines heeft zich – samen met patiënten- en naastbetrokkenenplatform Mind – ingezet voor de totstandkoming en realisatie van een nieuw kwaliteitsdocument binnen de ggz. Tijdens de studiebijeenkomst bespraken onderzoekers en praktijkbeoefenaars welke onderzoeksvragen er gaandeweg zo zijn ontstaan plus verder aandacht behoeven. Ook kwam de ontstaansgeschiedenis van de 'zorgstandaard Zingeving in de psychische hulpverlening' aan de orde. De voorbereidingscommissie heeft zich gebogen over een evenwichtig programma, waarbij via diverse professionals uiteenlopende invalshoeken aan bod kwamen, ook vanuit internationaal perspectief. Als sprekers traden aan dr. David Rosmarin (Associate professor Harvard Medical School (VS)), dr. Walter Krikilion (psychotherapeut en stafmedewerker patiëntenzorg van het Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum te Geel (B), Janneke Hengeveld – Sloëtjes MA, MSC (verpleegkundig specialist, zorgethicus en teamleider zorg bij Dimence Groep te Zutphen), drs. Marijn Gilhuis (geestelijk verzorger bij Antes Zorg in Poortugaal en predikant PKN) en Marieke van Eijkelen MA (ervaringsdeskundige en opgeleid tot geestelijk verzorger via UvH te Utrecht). Als dagvoorzitters traden aan prof. dr. Arjan Braam (UvH) en prof. dr. Hanneke Schaap (VU Amsterdam). De studiebijeenkomst in Utrecht trok een kleine zestig deelnemers (digitaal en fysiek tezamen) en werd geaccrediteerd door de volgende beroepsverenigingen:

- de Stichting Kwaliteitsregister Geestelijk Verzorger (SKGV);
- de Federatie van Gezondheidszorgpsychologen en Psychotherapeuten (FGzPt);
- Register Zorgprofessionals en Kwaliteitsregister Psychotherapie (NVP);
- Accreditatiebureau Kwaliteitsregister Verpleegkundigen.

9. Externe contacten en advisering

Met de VVP (Vereniging van Vrijzinnige Protestanten in Nederland) wordt contact onderhouden rond de bijzondere leerstoel in Groningen (ook na beëindigen van de leerstoel). Het KSGV heeft met een aantal verwante organisaties op het terrein van religie en geestelijke gezondheid verdergaand overleg gevoerd in federatieverband: sinds 2015 onderhoudt het KSGV contacten met deze organisaties in de Federatie FZGG. De federatie geeft via een eigen website (www.fzgg.nl) informatie over het KSGV en andere

deelnemende organisaties en verdere bekendheid.

10. Redactiecommissie

Het leeuwendeel van het werk van de redactiecommissie werd per e-mail afgehandeld. Daarnaast kwam de redactiecommissie in 2023 eenmaal (digitaal) in vergadering bijeen. Zij redigeerde en produceerde een reguliere KSGV-publicatie, te weten de reeksuitgave *Veerkracht in tijden van collectieve crisis*. Hoewel nieuwe KSGV-publicaties naar diverse wetenschappelijke tijdschriftredacties ter bespreking worden toegezonden, constateerde de redactiecommissie (opnieuw) dat maar weinig recensies uiteindelijk ook verschenen, ondanks de opgeschoonde en aangevulde lijst aan redacties (digitale) uitgaven.

11. Verkoop publicaties

In het verslagjaar 2023 werden door 175 bestellers in totaal 145 fysieke publicaties en daarnaast ook 79 kopieën van uitverkochte publicaties (in .pdf) afgenomen. (En van de 145 fysieke publicaties werden er twee boeken verkocht via de boekhandel.) In totaal 224 verkocht in 2023 (2022 = 221; 2021=236; 2020= 276; 2019= 287; 2018 = 335; 2017 = 283). Aangaande de boekverkoop via de boekhandel: twee exemplaren derhalve voor 2023, 2022=2, 2021=6; 2020= 8; 2019= 13; 2018 = 11 en 2017 = 32.

De drie meest gevraagde titels in 2023 waren *Trauma, geweld en religie, Prachtige dans* en *Als een heilige tekst (.pdf)*. Via de website worden eveneens de entreebewijzen voor de studiebijeenkomst alsmede ook de contributies besteld en afgerekend.

Aan Dedicon, voorheen de Federatie Nederlandse Blindenbibliotheken, werden volgens eerdere afspraak digitale bronbestanden van KSGV-publicaties gezonden ten behoeve van mensen met een leesbeperking.

12. Ledenwerving

Aankondigingen van nieuwe publicaties en studiebijeenkomsten van het KSGV worden standaard per e-mail aan bestaande relaties verzonden. Voor afzonderlijke studiebijeenkomsten of publicaties werden tussen de 2.000 en 3.000 aankondigingen verzonden.

drs. G.M.C.Eijsbouts, studiesecretaris KSGV, 1 december 2024